

معمارانگی

نما

تالیف

رنـدال کورمن

عضو هیئت علمی دانشگاه سیراکیوز نیویورک

ترجمه

آرزو منشی زاده

عضو هیئت علمی دانشگاه هنر ایران

سرشناسه	کورمن، رندال
عنوان و نام پدیدآور	Korman, Randall
مشخصات نشر	معمارانگی نما / رندال کورمن؛ ترجمه آرزو منشی‌زاده.
مشخصات ظاهری	تهران: دانشگاه هنر، ۱۴۰۳.
شابک	س. [۱۳۸۲] ص. : مصور (بخشی رنگی).
وضعیت فهرست‌نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۶۵۱۳-۹۱-۱
یادداشت	فیفا
یادداشت	عنوان اصلی: The Architecture of the Façade, ۲۰۲۳.
یادداشت	کتابنامه.
یادداشت	نمایه.
عنوان دیگر	معماری نما
موضوع	نماهای ساختمانی
	Façades
شناسه افزوده	کورمن، رندال، ۱۹۴۴-م.
شناسه افزوده	Korman, Randall, 1944
شناسه افزوده	منشی‌زاده، آرزو، ۱۳۵۷-، مترجم
شناسه افزوده	Monshizade, Arezou, 1978
شناسه افزوده	دانشگاه هنر
رده‌بندی کنگره	NA۲۹۴۱
رده‌بندی دیوپی	۱/۷۳۹
شماره کتابشناسی ملی	۹۶۸۷۲۸۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیفا
عنوان کتاب	معمارانگی نما
مؤلف	رندال کورمن
مترجم	آرزو منشی‌زاده
طراحی یونیفورم جلد و صفحات	آرزو منشی‌زاده
ناشر	دانشگاه هنر ایران
تاریخ نشر	۱۴۰۳
نوبت چاپ	اول
بها	۳۲۰,۰۰۰ تومان
شمارگان	۱۰۰
قطع	وزیری

تهران، خیابان حافظ، خیابان سرهنگ سخایی،
بعد از تقاطع ۳۰ تیر، شماره ۵۶
تلفن: ۶۶۷۳۵۶۸۲
کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

الف	مقدمه‌ی مترجم
ج	پیش‌گفتار نویسنده برای نسخه فارسی
ه	قدردانی
ز	مقدمه
۱	۱ تاریخ اجمالی نما
۱۵	۲ تعریف دشوار نما
۱۵	سؤالاتی در باب تعریف
۲۱	مفاهیم متعارف نما
۲۷	نما و تشبیه صورت
۲۹	مدرنیسم و دگرگونی صورت
۳۱	نما در عصر معماری حبابی
۳۷	۳ پدیدارشناسی و نما
۳۷	رویکرد پدیدارشناسانه به نما
۴۲	جلو، روبه‌رو، روبه‌رونمایی
۴۷	نمای کنتراپوستو
۵۳	خوانش نما: پدیده‌ی تیپ
۵۹	بینایی سریالی و معمای پارالاکس
۶۷	۴ پدیده‌ی دیوار
۶۷	نما و شرط دیواربودن
۷۸	دوگانگی دیوار/اسکلت
۸۶	دیوار و پنجره
۹۴	نمای تکتونیک در مقابل نمای تکنولوژیک (فناورانه)

۱۰۲	دیوار و واکنش عاطفی معماری
۱۰۷	۵ پدیده‌ی قاب
۱۰۷	ستون، قهرمان ماجرا
۱۱۵	دیوار تیردار
۱۱۹	قاب و دو نوع فضا
۱۲۷	گفت‌وگوی دیوار/قاب
۱۳۲	سه نمای قاب معاصر
۱۳۷	۶ برون، درون و میان
۱۳۷	برون، درون و میان
۱۴۴	درون بیرون
۱۵۱	نیروهای داخلی، بیرونی و خاص
۱۵۳	نمای داخلی
۱۵۷	نمای پنجم
۱۶۵	۷ دهانه‌ی تکرارشونده
۱۶۵	دهانه‌های فراگیر
۱۶۹	نمای پیوسته
۱۷۱	موسیقی دهانه
۱۷۶	کدا (قطعه‌ی آخر)
۱۷۹	مسکن و نمای دهانه‌های مدرن
۱۸۵	۸ بازنمایی، انتزاع و معنا
۱۸۵	مسئله‌ی معنا
۱۹۱	نکاتی در مورد معماری انتزاع
۲۰۰	اردک، آلونک بزرگ‌شده و ساختارشکنی
۲۰۷	کنایه، استعاره و نمایه
۲۱۹	۹ شفافیت، نیمه‌شفافیت، ماتی
۲۱۹	شفافیت واقعی
۲۲۶	شفافیت پدیداری
۲۳۶	نیمه‌شفافیت

۲۴۰	ماتی (غیرشفافیت) واقعی و پدیداری
۲۴۴	پادشاهی شیشه
۲۵۱	۱۰ تناسبات، در جست‌وجوی اتصال کیهانی
۲۵۱	تناسبات: دغدغه و ابهام تاریخی
۲۵۸	نسبت طلایی
۲۶۲	لوکوربوزیه و مدولار
۲۶۶	موسیقی، تناسب و نما
۲۷۱	تناسب در عمل: سه نمای معاصر
۲۸۳	۱۱ پیشینه و نوآوری
۲۸۳	نقش پیشینه
۲۸۵	پیشینه، ابداع و اصالت
۲۸۹	شیوه‌های اقتباس
۲۹۹	دو نمونه‌ی مدرن
۳۰۲	فاسادیسم: خوب، بد و سؤال‌برانگیز
۳۰۷	۱۲ شهر و نما
۳۰۷	نما و فضای شهر
۳۱۸	نمای مدرن و شهر پیشامدرن
۳۲۲	نما و شهر معماری مدرن
۳۲۷	مسئله‌ی نمای مستقل از زمینه
۳۳۲	نما و شهر کلاژ
۳۴۱	سخن پایانی
۳۴۳	ضمیمه: مطالعات منتخب و منابع دیگر
۳۴۷	فهرست تصاویر
۳۵۷	واژه‌نامه
۳۶۳	نمایه

مقدمه‌ی مترجم

یکی از چندین دلیلی که مرا به ترجمه‌ی کتاب حاضر ترغیب کرد جذابیت رویکرد آن به ماهیت نما و طراحی آن بود. ادبیات مؤلف کتاب، برآمده از دغدغه‌های آموزشی و آکادمیک او طی بیش از چهار دهه است و در نگاه به موضوع، بر بینش و دانش در هم‌افزایی با یکدیگر تاکید دارد؛ که هر دو انگیزه‌بخش پیشبرد این ترجمه به شمار می‌رفت. از یک سو فقدان پشتوانه‌ی نظری با موضوعیت نما، مغفول‌ماندن وجوه فنی و اجرایی آن در آموزش معماری به‌ویژه تجربه‌ی آتلیه‌های طراحی معماری که طراحی نما به آخرین مرحله یا هیچ‌وقت موکول می‌شود، از سوی دیگر تجربه‌ی حضور در کمیته‌ی نما و منظر شهری شهرداری تهران و مواجهه پیوسته با طراحان جوان که اغلب به دنبال پیشنهادهای طراحانه یا دوره‌های آموزشی به این منظور بودند و البته فرایند ناصحیحی که در رابطه‌ی طراح و کارفرما و نهادهای ذیربط همانند شهرداری برای نظارت بر طراحی نما وجود دارد و اغلب طراحان بی‌خبر از رابطه‌ی درون و بیرون، وارد طراحی پوسته یا جداره‌ی ناآشنایی می‌شوند که ارتباطی با درونش برقرار نمی‌کند، همه و همه دلایلی بود که مرا در جست‌وجوی کتاب مفید و در عین حال روزآمد مشتاق‌تر می‌کرد. مدت‌ها بود مترصد یافتن کتابی با موضوع نما در میان کتاب‌های تازه انتشار یافته بودم. امسال بخت یاری کرد و بلافاصله پس از دسترسی به کتاب حاضر که توسط انتشارات راتلدج، گروه تیلور و فرانسیس در سال ۲۰۲۳ در آمریکا منتشر شده بود، اقدام به ترجمه‌ی آن نمودم؛ و در این راستا از همراهی صمیمانه و صادقانه‌ی نویسنده‌ی کتاب رندال کورمن استاد دانشگاه سیراکیوز نیویورک در رهگذر مکاتبات پیوسته بهره‌مند شدم.

از جمله نکات مثبت کتاب حاضر، مرور غیرخطی تاریخ معماری به بهانه‌ی مطالعه‌ی معماری نما و ارجاعات مرتبط است. هرچند نویسنده تأکید دارد که در این کتاب قصد نداشته به تاریخ‌نگاری معماری بپردازد ولی با ظرافت، ما را به درون تاریخ می‌برد و گاه جهش‌های ماهرانه‌ای به دهه‌ها و سال‌های اخیر می‌کند. کتاب طول و عرض تاریخ را می‌پیماید تا ردی از نما و طراحی آن در مصداق‌های شاخص و گاه گمنام گستره‌ی وسیع جغرافیا بیابد و این تلاش، ستودنی است. تصاویر و ترسیمات باکیفیت که هر کدام به دقت و متناسب با متن انتخاب شده‌اند، مخاطب را در طول مطالعه همراهی می‌کند. اگرچه برای فهم برخی موضوعات، خواننده ناگزیر است به مدارک و تصاویر تکمیلی خارج از کتاب نیز رجوع کند. مثال‌های به‌روز و جدید به موازات مثال‌های تاریخی و گاهی هر دو، برای تفهیم مطالب

انتخاب شده‌اند. نویسنده بارها تاکید می‌کند که در راستای اهدافی که برای تدوین این کتاب داشته، قصد ندارد مصادیق نما را قضاوت کند ولی نقد ظریفش به پدیده‌ی «ضدنما»، «نماهای مستقل از زمینه» و پدیده‌ی «معماری حبابی» به عبارتی «پایان» معماری نما در متن کتاب قابل تامل است؛ همچنین نگاه بینارشته‌ای نویسنده به طراحی نما به‌ویژه در نسبتش با موسیقی، ادبیات، ریاضیات و هنرهای تجسمی در بخش‌های قابل توجهی از کتاب نشان از تلاش او برای جامعیت‌بخشیدن به بحث نما دارد.

ترجمه‌ی کلمه‌به‌کلمه عنوان کتاب «معماری نما» است. به رغم عدم تمایل به تغییر عنوان و استفاده از امکانی که مترجم برای تغییر عنوان کتاب، متناسب با زبان و جامعه‌ی هدف دارد، از واژه‌ی «معمارانگی» به‌جای معماری در ترجمه استفاده شده است. واژه‌ی معمارانگی (معمارانه + گگی) را -فارغ از اینکه در لغت‌نامه‌های فارسی تعریفی بر آن ارایه نشده و شاید جعل واژه به شمار آید- می‌توان در ادامه‌ی واژگانی همچون معماری و معمارانه قرار داد، همچون «شاعرانگی» (شاعرانه + گگی) که در ادامه‌ی شاعری و شاعرانه قابل تصور است، واژه‌ای که گاستون باشلار در کتاب بوطیقا یا شاعرانگی فضا (در ترجمه) از آن استفاده کرده است. «معمارانگی» یعنی طرز و شیوه‌ی معمارانه، معماری‌اندیشی معمار، چگونه معماری کردن که به تعبیری به جنبه‌هایی فراتر از معماری در تعریف معمول و به‌طور مشخص در این کتاب نسبت به نما اشاره دارد.

در پایان از راهنمایی همکاران گرانقدر دکتر محمدرضا متینی، دکتر محمود ارژمند، دکتر رضا شکوری و همکاران محترم معاونت پژوهشی دانشگاه هنر به‌ویژه واحد انتشارات کمال تشکر را دارم.

آرزو منشی‌زاده- اسفند ۱۴۰۲ خورشیدی

پیش‌گفتار نویسنده برای نسخه‌ی فارسی

ما «صورت» داشتن ساختمان را از بسیاری جهات، امری بدیهی می‌پنداریم بدون اینکه به نقشی که در تجربه‌ی آگاهانه و ناآگاهانه ما از محیط کالبدی دارد، توجه کنیم. درحالی‌که ممکن است نما اهداف مختلفی را پوشش دهد، روشی که از طریق آن می‌تواند معنا را در سطوح مختلفی از پیچیدگی و ظرافت کدگذاری کند از اهمیت خاصی برخوردار است. نما از طریق فرم، مصالح، فناوری و زبان، موارد متعددی همانند خاستگاه فرهنگی، دوره‌ی تاریخی، هدف عملکردی و سلسله‌مراتب شهری را می‌تواند نشان دهد. و اغلب، همه اینها در ابعادی که عمق نه چندان زیادی دارد، محقق می‌شود.

اگر چه ما بی‌درنگ اهمیت نما را تصدیق می‌کنیم، اما در قرن گذشته اولویت تاریخی آن، جای خود را به پرت‌اندیشی‌های انتزاعی، عملکردگرایی، پارامتریسم و تثبیت شیء‌نگری داده است. شواهد این امر در فضاهای آکادمیک بیشتر دیده می‌شود. امروزه، اگر یک استودیوی دانشگاهی برای بحث در مورد هنر و اهمیت نما وقت بگذارد، اتفاق نادری افتاده است و اگر هم بحثی مطرح شود، نتیجه معمولاً تأکید بر ایماژ یا تصویر ذهنی ورای ایده است. این گفتمان تنزل‌یافته به دنیای حرفه‌ای نیز بسط می‌یابد.

کتاب *معمارانگی* نما در اصل به‌عنوان مجلد مقدماتی برای دانشجویان معماری نوشته شده است. هدف اصلی این کتاب نوعی بررسی تمرکز یافته بر این پدیده‌ی غنی یعنی نمای معمارانه برای کمک به دانشجویان و درک نقش اساسی آن در طول تاریخ به منظور توسعه‌ی فرم بنا، پیام‌های نشانه‌شناختی و فضای شهری است. همچنین امید است که افراد دیگر از جمله ذی‌مدخلان در جامعه معماری، به‌ویژه مدرسان رشته‌ی معماری، بتوانند کتاب را مفید بدانند.

یکی از این پیام‌های مهم و ضروری به لحاظ تاریخی، هویت فرهنگی است، یعنی کیفیت‌ها و ویژگی‌هایی که بنا را در جامعه‌ی خاص و در لحظه‌ی زمانی خاص قرار می‌دهند. این نقش مهم، به‌ویژه در محیط‌های شهری معاصر، با فراگیر شدن قاب‌های فولادی شبکه‌ای و پوشش‌های شیشه‌ای گسترده جایگزین شده است. پیامد آن، مکان‌ها را از نظر معماری، یکپارچه و از نظر فرهنگی، خنثی ترسیم کرده است.

این امر، موضوعیت جهانی دارد به‌ویژه در بخش‌هایی از جهان که سنت‌های فرهنگی تاریخی به نام مدرنیته کنار گذاشته می‌شوند. بر این اساس، نما به‌عنوان یکی از پادزهرهای این ترند پیش‌رونده، همان بخشی از ساختمان است که ما برای اولین بار با آن مواجه می‌شویم، بخشی که می‌تواند به‌عنوان سنگری در برابر فرسایش تدریجی این سنت‌ها عمل کند. این کتاب تلاشی است برای ارزیابی مجدد نقش نما در محیط کالبدی معاصر، به‌ویژه آنچه شهرهای ما را تشکیل می‌دهد.

در پایان از این فرصت استفاده کرده و از زحمات دکتر آرزو منشی‌زاده در ترجمه‌ی متن و حمایت از انتشار کتاب برای مخاطبان فارسی‌زبان، صمیمانه تشکر می‌کنم.

رنдал کورمن - فوریه ۲۰۲۴